

FORS TILINI O‘QITISH METODIKASIDA XORIJIY TAJRIBALAR ASOSIDA SHAKLLANAYOTGAN YANGI ZAMONAVIY YO‘NALISHLAR VA PEDAGOGIK TENDENSIYALAR

Murodov Normurod Toxirovich

Termiz davlat universiteti Tojik filologiyasi
va sharq tillar kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada fors tilini o‘qitish metodikasining zamonaviy xorijiy tendensiyalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda chet tillarni o‘qitish bo‘yicha ilg‘or pedagogik yondashuvlar, interfaol va kommunikativ metodlar, shuningdek, raqamli texnologiyalardan foydalanishning didaktik imkoniyatlari yoritiladi. Shuningdek, til o‘qitish jarayonida talabalar faolligini oshirish, nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish hamda amaliy muloqot ko‘nikmalarini shakllantirishga qaratilgan zamonaviy metodik strategiyalar ko‘rib chiqiladi. Maqolada xorijiy tajribalar asosida ishlab chiqilgan metodik modellarning afzalliklari va ularning fors tilini o‘qitish jarayoniga tatbiq etish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy pedagogik yondashuvlar til o‘qitish samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi va o‘quv jarayonini individuallashtirish hamda interaktivlashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: fors tili, o‘qitish metodikasi, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, kommunikativ yondashuv, xorijiy tajriba, til kompetensiyasi, didaktika, raqamli ta‘lim, nutqiy faoliyat.

Kirish

Bugungi globallashtirish jarayonida xorijiy tillarni o‘qitish metodikasini takomillashtirish masalasi ta‘lim tizimining eng dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Xususan, fors tilini o‘qitish jarayonida zamonaviy xorijiy tajribalarni o‘rganish va ularni amaliyotga tatbiq etish til o‘rgatish samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki zamonaviy ta‘lim sharoitida an‘anaviy yondashuvlar bilan cheklanib qolmasdan, interfaol, kommunikativ va raqamli texnologiyalarga asoslangan metodlardan foydalanish talab etiladi. Chet tillarni o‘qitish metodikasiga oid ilmiy tadqiqotlarda ta‘kidlanishicha, til o‘rganish jarayoni faqat grammatik qoidalarni o‘zlashtirish bilan cheklanmay, balki kommunikativ kompetensiyani shakllantirishga yo‘naltirilishi lozim. Shu nuqtayi nazardan, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol usullar va talabaga yo‘naltirilgan ta‘lim modellari muhim o‘rin egallaydi. Fors tilini o‘qitish jarayonida ham ushbu yondashuvlarning qo‘llanilishi o‘quvchilarning nutqiy faoliyatini rivojlantirishga, ularning mustaqil fikrlash va muloqot qilish ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Mavzuning dolzarbligini shundaki, hozirgi kunda fors tili xalqaro ilmiy va madaniy aloqalarda muhim o‘rin tutmoqda, bu esa uni o‘qitish metodikasini zamonaviylashtirish zaruratini yuzaga keltiradi. Maqolaning maqsadi fors tilini o‘qitish metodikasining zamonaviy xorijiy tendensiyalarini tahlil qilish va ularning amaliy ahamiyatini yoritishdan iborat.

ASOSIY QISM

Fors tilini o‘qitish metodikasining zamonaviy xorijiy tendensiyalarini tahlil qilishda eng avvalo chet tillarni o‘qitishning umumiy metodologik asoslariga e‘tibor qaratish lozim. Zamonaviy didaktik

yondashuvlarda til o'qitish jarayoni kommunikativ kompetensiyani shakllantirishga yo'naltirilgan bo'lib, bu jarayon o'quvchining nafaqat til tizimini bilishi, balki uni real muloqot vaziyatlarida qo'llay olishi bilan belgilanadi. Shu jihatdan, J. Jalolov va O. Xoshimov tomonidan ishlab chiqilgan chet tilini o'qitish metodikasi bo'yicha ilmiy qarashlar hozirgi zamonaviy yondashuvlarning nazariy asosini tashkil etadi [2; 8]. Chet tillarni o'qitishda kommunikativ yondashuvning asosiy g'oyasi tilni muloqot vositasi sifatida o'rgatishdir. Bu yondashuvga ko'ra, grammatik bilimlar ikkinchi darajali bo'lib, asosiy e'tibor nutq faoliyatining to'rt turi — tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozishga qaratiladi. Richards va Rodgersning ilmiy ishlarida kommunikativ metodning asosiy tamoyillari batafsil yoritilib, til o'rganish jarayonida autentik materiallardan foydalanish, real hayotiy vaziyatlarni modellashtirish va o'quvchini faol ishtirokchi sifatida jalb qilish zarurligi ta'kidlanadi [3, s. 67–72].

Zamonaviy xorijiy tendensiyalardan biri bu interfaol metodlarning keng qo'llanilishidir. Interfaol ta'lim o'quv jarayonida talabalar faolligini oshiradi va ularni mustaqil fikrlashga undaydi. Umaraliyeva va Abduraxmonova tadqiqotlarida interfaol metodlarning ta'lim sifatini oshirishdagi ahamiyati alohida qayd etilgan bo'lib, bu metodlar orqali o'quvchilarda kommunikativ va kognitiv kompetensiyalar rivojlanishi ko'rsatilgan [6, s. 161]. Fors tilini o'qitish jarayonida ham "role-play", "case study", "brainstorming", "debate" kabi interfaol usullar samarali natija beradi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash til o'qitish jarayonini sezilarli darajada optimallashtiradi. Hamroyeva tomonidan ta'kidlanganidek, raqamli texnologiyalar, multimedia vositalari va elektron platformalardan foydalanish o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi hamda mustaqil o'qish imkoniyatlarini kengaytiradi [1, s. 43]. Fors tilini o'qitishda audio-vizual materiallar, onlayn lug'atlar, mobil ilovalar va masofaviy ta'lim platformalari muhim didaktik vosita sifatida xizmat qiladi.

Olib borilgan tadqiqotlar til o'qitish metodikasining tarixiy rivojlanishini tahlil qilib, an'anaviy grammatik-tarjima metodidan kommunikativ va funksional metodlarga o'tish jarayonini yoritadi [4, s. 26]. Bu esa zamonaviy ta'lim tizimida metodlarning integratsiyalashuvi tendensiyasini ko'rsatadi. Ya'ni, bugungi kunda birgina metod bilan cheklanmasdan, turli metodlarning uyg'unlashuvi asosida ta'lim jarayoni tashkil etilmoqda. Shuningdek, zamonaviy usullar orasida loyiha asosida o'qitish (project-based learning) va hamkorlikda o'qitish (cooperative learning) alohida ahamiyatga ega ekani ta'kidlanadi [5]. Bu metodlar o'quvchilarning jamoada ishlash ko'nikmasini rivojlantirib, tilni amaliy qo'llash imkoniyatlarini kengaytiradi. Fors tilini o'qitishda ham ushbu metodlar orqali real kommunikativ vaziyatlar yaratiladi.

Xorijiy til o'qitish jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosiy o'rinni egallaydi [7]. Kompetensiyaviy yondashuv o'quvchining lingvistik, sotsiolingvistik va pragmatik kompetensiyalarini birgalikda rivojlantirishni nazarda tutadi. Bu yondashuv fors tilini o'qitishda ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, o'quvchilarning madaniy va kommunikativ bilimlarini kengaytiradi. Shu bilan birga, zamonaviy xorijiy tendensiyalarda blended learning (aralash ta'lim) modeli ham keng tarqalmoqda. Ushbu model an'anaviy auditoriya mashg'ulotlarini onlayn ta'lim bilan uyg'unlashtiradi. Bu esa o'quvchilarga mustaqil o'rganish imkoniyatini kengaytiradi va individual yondashuvni kuchaytiradi.

Fors tilini o'qitish metodikasida zamonaviy xorijiy tendensiyalarning muhim yo'nalishlaridan biri o'quv jarayonini shaxsga yo'naltirish tamoyilidir. Bu yondashuvda o'quvchi ta'lim jarayonining markaziy subyekti sifatida qaraladi va uning individual xususiyatlari, o'zlashtirish tezligi hamda

qiziqishlari asosiy ahamiyat kasb etadi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim o'quvchining mustaqil fikrlashi va faol ishtirokini kuchaytiradi [2, 54-b.; 8, 112-b.]. Differensial yondashuv zamonaviy metodikaning muhim tarkibiy qismidir. Ushbu yondashuvda o'quvchilarga bir xil topshiriqlar emas, balki ularning bilim darajasiga moslashtirilgan vazifalar beriladi. Natijada til o'zlashtirish jarayoni individuallashtiriladi va har bir o'quvchi o'z imkoniyati doirasida rivojlanadi [2, 61-b.].

Autentik materiallardan foydalanish ham muhim tendensiyalardan biridir. Bunday materiallar real hayotdagi nutq namunalarini, matnlarni, audio va video materiallarni o'z ichiga oladi. Bu esa o'quvchini tabiiy til muhitiga yaqinlashtirib, kommunikativ kompetensiyani rivojlantiradi [3, 75-b.; 6, 161-b.].

Loyiha asosida o'qitish metodida o'quvchilar mustaqil yoki guruh bo'lib muayyan mavzu bo'yicha ishlaydi. Bu jarayon tilni amaliy qo'llash, izlanish va jamoaviy faoliyat ko'nikmalarini rivojlantiradi [5, 92-b.].

Kompetensiyaviy yondashuv tilni faqat grammatik tizim emas, balki kommunikativ, sotsiolingvistik va pragmatik kompetensiyalar majmui sifatida o'rganishni nazarda tutadi. Bu o'quvchining real vaziyatlarda tilni samarali qo'llashga xizmat qiladi [7, 3-b.].

Raqamli texnologiyalar til o'qitish jarayonini interaktiv va moslashuvchan qiladi. Elektron platformalar va mobil ilovalar mustaqil o'qishni kuchaytiradi hamda bilimni tezkor nazorat qilish imkonini beradi [1, 43-b.].

Xulosa

Fors tilini o'qitish metodikasining zamonaviy xorijiy tendensiyalarini tahlil qilish natijasida shuni ta'kidlash mumkinki, bugungi ta'lim tizimida an'anaviy yondashuvlar o'rnini bosayotgan innovatsion metodlar til o'rgatish jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshirmoqda. Xususan, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, kommunikativ yondashuv, kompetensiyaviy model hamda raqamli texnologiyalardan foydalanish til o'rganish jarayonini yanada interaktiv va amaliy yo'naltirilgan shaklga olib chiqmoqda. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, autentik materiallar va loyiha asosida o'qitish kabi metodlar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi, ularning nutqiy va kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, interfaol usullar ta'lim jarayonida o'quvchilarning faolligini oshirib, tilni real hayotiy vaziyatlarda qo'llash ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

Umuman olganda, fors tilini o'qitishda zamonaviy xorijiy tajribalarni integratsiya qilish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Bu esa til o'rgatish jarayonini nafaqat lingvistik bilim berish, balki madaniy va kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan kompleks tizimga aylantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Hamroyeva M. F. qizi. Ingliz tilini o'qitishda zamonaviy pedagogik metodlar va texnologiyalar // Technical Science Research in Uzbekistan. — 2024. — №11. — S. 42–46.
2. Jalolov J. Ingliz tili o'qitish metodikasi. — Toshkent: O'qituvchi, 2016. — 320 b.
3. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. — Cambridge: Cambridge University Press, 2014. — 432 p.
4. Shamsiyeva M. A. Tilni o'qitishda tarixiy metodlar tavsifi // Educational Research in Universal Sciences. — 2024. — №4. — S. 25–28.

URL: <https://erus.uz/index.php/er/article/view/6033>

5. Sotvoldiyeva M., Mirodiljonova G. Chet tili o'qitish metodikasida zamonaviy usullar // Farg'ona davlat universiteti ilmiy jurnali. — 2024. — №29(5). — S. 92.
6. Umaraliyeva M. M., Abduraxmonova O. S. Ingliz tilini o'qitishda zamonaviy interfaol metodlarning ahamiyati // Educational Research in Universal Sciences. — 2023. — №17. — S. 160–163.
7. Xayitova Sh. Sh. Xorijiy til o'qitish metodikasida zamonaviy metodlarning ta'limdagi o'rni // International Scientific Journal. — 2025. — S. 1–6.
8. Xoshimov O., Yoqubov I. Chet tili o'qitish metodikasi. — Toshkent: Sharq, 2003. — 280 b.

